

dr hab. Tomasz Ganicz
Stowarzyszenie Wikimedia Polska

Otwarty dostęp do treści publicznych i problemy z tym związane.

Domena publiczna

- Treści publiczne w polskim prawie:
- Utwory nie podlegające prawu autorskiemu na mocy ustawy
- Utwory, do których wygasły majątkowe prawa autorskie

- **Wszystkie pozostałe utwory są zawsze objęte czyimiś prawami autorskimi, nawet jeśli nie jest to wyraźnie zastrzeżone.**

Utwory nie podlegające prawu autorskiemu

Ustawa o prawie autorskim i prawach pokrewnych (*Dz. U. 2000, nr 80, poz. 904*), art. 4:

Nie stanowią przedmiotu prawa autorskiego:

- 1) akty normatywne lub ich urzędowe projekty,*
- 2) urzędowe dokumenty, materiały, znaki i symbole,*
- 3) opublikowane opisy patentowe lub ochronne,*
- 4) proste informacje prasowe.*

Podstawowy problem: Brak jednoznacznej definicji co to jest dokument urzędowy i urzędowy materiał.

Twórczość urzędów w internecie

Strony internetowe polskich urzędów są objęte zwykłymi prawami autorskimi.

Nie ma na ogół żadnych informacji jak i na jakich zasadach można wykorzystywać zawarte na nich treści.

Nawet jeśli zawierają treści nie objęte prawami autorskimi trzeba samemu dochodzić, które to są, ryzykując pomyłkę.

Wyjątkiem są tzw. BIPy – ale nawet tu są często pomieszane faktyczne „dokumenty i materiały urzędowe” z innymi treściami.

Wiele z tych treści jest potencjalnie bardzo użyteczna edukacyjnie.

Urzędowe treści w projektach Wikimedia

Treści już wykorzystywane:

- teksty wybranych ustaw i rozporządzeń umieszczone w Wikiźródłach, w formie łatwej do wyszukiwania i analizy
- herby i dane z archiwów GUS/MSWiA na temat miast, powiatów i innych jednostek terytorialnych – w hasłach na ich temat w Wikipedii
- dane z Państwowej Komisji Wyborczej w hasłach syntetycznych o wyborach w Polsce

Treści, które by warto wykorzystać (ale nie można)

- zdjęcia urzędników wykonywane przez „nadwornych” fotografów
- materiały edukacyjne udostępniane przez urzędy
- Opracowania, ekspertyzy, mapy, dane geodezyjne

Nieuzasadniona bariera

Jaki jest racjonalny powód blokowania możliwości wolnego kopiowania treści ze stron urzędowych?

Strony te przecież powstają za pieniądze podatników i zawierają treści, które te urzędy chcą szeroko rozpowszechniać w ramach realizacji swojej misji !

Czy urzędy zamierzają zarabiać na opłatach prawno-autorskich za informacje przekazywane opinii publicznej?

Po co zatem zmniejszać dostępność tych informacji, zakazując ich wykorzystywania w innych miejscach?

Przykłady trudności

Pracownicy serwisu edukacji Ministerstwa Skarbu chcieli nawiązać współpracę z Wikipedią w celu wykorzystania tekstów ze swojej strony wyjaśniających podstawowe zagadnienia prawno/ekonomiczne dotyczące prywatyzacji w celu ich upowszechnienia w świadomości społeczeństwa.

Problemem okazała się jednak licencja Wikipedii, która dopuszcza dalsze dowolne kopiowanie swojej zawartości.

Pracownicy serwisu edukacji nie mogli dojść do tego, kto może wydać zgodę na uwolnienie tych treści !!!

A można tak prosto...

§ 105 „Copyright Act” w USA:

A work prepared by an officer or employee of the U.S. government as part of that person's official duties are not entitled to domestic copyright protection under U.S. law.

Wszelkie materiały dostępne na stronach urzędów federalnych USA i jego agencji są dzięki temu po prostu w domenie publicznej (np.: NASA, NIH, a nawet CIA i Pentagon).

Paradoks: Zdjęcia np.: ministra obrony zamieszczonego na stronie MON nie można wykorzystać w Wikipedii – natomiast jego zdjęcie wykonane przez fotografa Pentagonu w czasie szczytu NATO – tak.

Postulaty KOED

- **Administracja rządowa powinna zapewniać swobodny dostęp do maksymalnie dużej liczby treści edukacyjnych tworzonych przez sektor publiczny. Publiczna dostępność treści edukacyjnych generowanych w ramach projektów powinna też zostać przyjęta jako zasada w ramach realizacji rządowych Programów Operacyjnych.**
- **Treści wytworzone w ramach działań instytucji państwa - wyniki badań, ekspertyzy, dokumentacja wizualna i inne materiały instytucji rządowych - powinny od razu trafiać do domeny publicznej.**

Dobra kultury w domenie publicznej

Art.. 36 Ustawy Prawo Autorskie:

Z zastrzeżeniem wyjątków przewidzianych w ustawie, autorskie prawa majątkowe **gasną z upływem lat siedemdziesięciu:**

- 1) od śmierci twórcy, a do utworów współautorskich - od śmierci współtwórcy, który przeżył pozostałych,
- 2) w odniesieniu do utworu, którego twórca nie jest znany - od daty pierwszego rozpowszechnienia, chyba że pseudonim nie pozostawia wątpliwości co do tożsamości autora lub jeżeli autor ujawnił swoją tożsamość,
- 3) w odniesieniu do utworu, do którego autorskie prawa majątkowe przysługują z mocy ustawy innej osobie niż twórca - od daty rozpowszechnienia utworu, a gdy utwór nie został rozpowszechniony - od daty jego ustalenia,
- 4) w odniesieniu do utworu audiowizualnego - od śmierci najpóźniej zmarłej z wymienionych osób: głównego reżysera, autora scenariusza, autora dialogów, kompozytora muzyki skomponowanej do utworu audiowizualnego.

Muzea państwowe

Ustawa o muzeach (Dz.U. z 2007 r. Nr 136 poz. 956)

Art. 1:

*Muzeum jest jednostką organizacyjną **nienastawioną na osiągnięcie zysku**, której celem jest gromadzenie i trwała ochrona dóbr naturalnego i kulturalnego dziedzictwa ludzkości o charakterze materialnym i niematerialnym, informowanie o wartościach i treściach gromadzonych zbiorów, **upowszechnianie podstawowych wartości historii, nauki i kultury polskiej oraz światowej**, kształtowanie wrażliwości poznawczej i estetycznej oraz **umożliwianie korzystania ze zgromadzonych zbiorów.***

Art. 2:

Muzealia stanowią dobro ogólnospołeczne.

Muzea państwowe

Czemu zatem muzea zabraniają fotografowania dzieł do których wygasły prawa autorskie w warunkach zapewniających bezpieczeństwo zbiorów, dzieł wystawionych publicznie, do których wygasły już prawa autorskie?

Czemu odmawiają współpracy przy digitalizacji swoich zbiorów i udostępnienia tych dzieł w domenie publicznej przez internet?

Czemu same nie digitalizują i nie udostępniają?

Muzea państwowe i Wikipedia

Szanowny Panie,

w odpowiedzi na pismo z dnia 23.05.2007 uprzejmie informujemy, że ze względu na specyfikę wolnej licencji nie wyrażamy zgody na wykorzystanie reprodukcji dzieł będących własnością naszego Muzeum do zilustrowania wolnej encyklopedii internetowej.

Z poważaniem

 D Y R E K T O R

A przecież podobno

„Muzealia stanowią dobro ogólnospołeczne...”

„Wikipedia loves art“

Projekt fotografowania obiektów muzealnych – stworzony przez kilka wiodących muzeów na świecie, które chcą się w ten sposób promować i lepiej zaistnieć w internecie:

Carnegie Museum of Art, Hunter Museum of American Art, Metropolitan Museum of Art, Museum of Modern Art, New York Historical Society, Smithsonian American Art Museum, Taft Museum of Art, Victoria and Albert Museum.

Efekt: raczej więcej niż mniej odwiedzający – obszerne zbiory zdjęć obiektów dostępne na wolnych licencjach najpierw w Wikipedii, a potem w wielu innych projektach OE.

Muzea państwowe i Wikipedia

Prawdziwe powody niechęci do udostępniania cyfrowych form dzieł z domeny publicznej przez instytucje kultury:

- Lęk przed utratą własnego znaczenia?
- Obawa zmniejszenia frekwencji odwiedzających?
- Chęć osiągania dochodów z reprodukcji?

Prawdziwy efekt:

Marginalizacja w skali globalnej polskich dóbr kultury. Ograniczenie oddziaływania zgromadzonych dzieł na umysły młodych ludzi, dla których to czego nie ma w internecie po prostu nie istnieje.

Postulaty KOED

Koalicja będzie zachęcała polskie instytucje kultury szczególnie biblioteki, muzea, galerie, fonoteki i mediateki by na ile prawo im pozwala i daje nowe możliwości wykorzystali je by dać społeczeństwu swobodny dostęp do polskiej twórczości.

Koalicja będzie zachęcała wszystkich do zmiany przepisów prawa, wprowadzenia do niego pojęcia domeny publicznej i zagwarantowania przez Ministerstwo Kultury, że publiczne pieniądze będą kierowane na upublicznianie dorobku polskich twórców w Internecie.

Polska kultura potrzebuje promocji w świecie - jej otwarcie na świat i udostępnienie w domenie publicznej będzie budowało wspólny kontekst kulturowy nie tylko Europy.

Licencja

© (2009) Tomasz Ganicz (poza grafikami)

Ja, autor tej prezentacji udzielam zgody na użycie tego materiału na licencji:

<http://creativecommons.org/licenses/by/3.0/>

Grafiki:

Logo Wikipedii i Wikimedia są zarejestrowanym znakiem towarowym Wikimedia Foundation i nie można ich stosować bez zgody tej instytucji.

Majątkowe prawa autorskie do Logo Koalicji Otwartej Edukacji posiada Fundacja „Nowoczesna Polska” i nie można go stosować bez jej zgody.

Pozostałe grafiki są w domenie publicznej.